

ПОЛТАВЕЦЬ-ОСТРЯНИЦЯ Іван Васильович (26. 09. 1890, с. Балаклея, за іншими даними — с. Суботів, нині обидва Черкаського р-ну Черкаської обл. — 17. 01. 1957, м. Мюнхен, Німеччина) — військовик, громадсько-політичний діяч. Походив із давнього козацького роду. Закінчив кадетську школу в м. Чугуїв (нині Харківської обл., 1912), Єлисаветградське кавалерійське училище (нині Кропивницький). Учасник 1-ї світової війни. У жовтні 1917 на Загальному (Всеукраїнському) з'їзді [Вільного козацтва](#) обраний його наказним отаманом і членом Генеральної Ради. Під час війни з більшовиками на чолі одного з українських козацьких загонів наприкінці лютого 1918 вирушив з-під Житомира на визволення столиці УНР. Член таємної організації Українська народна громада, що 29 квітня 1918 здійснила державний переворот, повалила УНР і проголосила утворення Української Держави на чолі з гетьманом [П. Скоропадським](#). За Гетьманату (від 29 квітня 1918) — Генеральний писар Власної Канцелярії гетьмана всієї України, яку прагнув розширити у цілу установу, що існувала як складова частина Головної Квартири і Власного Штабу гетьмана всієї України. Згідно з наказом військового міністра [О. Рогози](#) від 16 червня 1918 увійшов до складу нової Генеральної козацької ради, що за дорученням [П. Скоропадського](#) мала розробити козацький Статут відповідно до запланованої Гетьманом козацької реформи (ліквідація Вільного козацтва й впровадження його як стану та війська на чолі з Гетьманом), став членом її президії. Супроводжував [П. Скоропадського](#) на 2-му З'їзді хліборобів 15—20 жовтня 1918. У листопаді 1918 за його

наказом безуспішно намагався налагодити контакти з повстанськими військами Директорії УНР. Від 1919 — на еміграції у Мюнхені. Познайомився з [А. Розенбергом](#), активно працював на користь німецького націонал-соціалістичного руху, вступив у Націонал-соціалістичну робітничу партію Німеччини. 1920 заснував у Берліні Українське вільне козацтво (УВК) як закордонну філію Вільного козацтва в Україні, 1921 розпочав власну політичну кар'єру у створеному у Відні Українському національному вільнокозацькому товаристві (УНВКТ). 1921—22 співпрацював з [Василем Вишиваним](#) у часописі «Соборна Україна» (Відень). Об'єднав УВК та частину УНВКТ (що вже фактично розпалося на т. зв. групи Вишиваного і Полтавця—Бутенка через співпрацю останніх з росіянами) в Українське національне козацьке товариство, засноване 1 січня 1923. Головна мета — згуртування «лицарськи-національного», активного і творчого вояцтва, виховання свідомих борців за волю України. При цьому товариство тісно співпрацювало з російською антибільшовицькою еміграцією. 1923—24 видавав г. «Український козак». У 1920-х рр. співпрацював з українським Гетьманським рухом, однак згодом став рішучим противником [П. Скоропадського](#). 1 липня 1926 у своєму «1-му Універсалі до Українського козацького народу» проголосив себе «Гетьманом і національним вождем всієї України обох боків Дніпра та військ козачих і запорозьких», а потім і диктатором «Української народної козацької республіки». Нечисленні осередки діяли на українських землях, переважно на Волині, однак на початку 1930-х рр. припинили своє існування. Розробляв проекти створення груп Вільного козацтва у складі Вермахту. 23 травня 1935 звернувся до [А. Гітлера](#) з листом, в якому виступив з пропозицією про готовність надання своєї організації в розпорядження Німеччини на умовах дотримання нею союзницьких щодо України вимог [Брестського \(Берестейського\) мирного договору](#). Очолював Українське національне козацьке товариство (1923—33), Український національний козацький рух (1935—45). Організація була практично невідомою в Україні та не мала відчутного впливу серед українських емігрантських угруповань і нацистської верхівки Німеччини. Деякий час у 1930-х рр. провів у в'язниці, практично не мав жодного контакту з національними організаціями в Україні. 1942 відійшов від активної політичної діяльності, мешкав у Берліні. Невдовзі був ув'язнений у концентраційному таборі, з якого вийшов лише наприкінці війни.

Рекомендована література

1. Ідеологія Українського Вільного козацтва «УНАКОР». Мюнхен, 1936;
 2. Косик В. Україна і Німеччина у другій світовій війні. Париж; Нью-Йорк; Л., 1993;
 3. Скоропадський П. Спогади. Кінець 1917 — грудень 1918. К.; Філадельфія, 1995;
 4. Гай-Нижник П. Павло Скоропадський і Власний Штаб гетьмана всієї України: боротьба за владу і державність. К., 2019;
 5. Його ж. Український націонал-консерватизм: Гетьманський Рух. Кн. 1. 1900—36 рр. К., 2023.
- П. П. Гай-Нижник*

Бібліографічний опис:

Полтавець-Остряниця Іван Васильович / П. П. Гай-Нижник // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2023. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-880211>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).